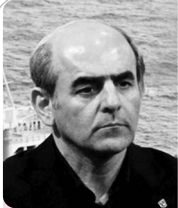

جراحی بحران و امنیت انرژی در ایران (بخش نخست)

رضا پدیدار
نایب‌رئیس فدراسیون نفت ایران

سال ۱۴۰۴ با نیمه پایانی خود رسید و کماکان بحران و ناترازی‌های انرژی به‌قوت خود باقی است و رهایی از آن به معضلی دست‌نیافتنی مبدل شده است.

با آغاز سال ۱۴۰۴، بحران انرژی در ایران مرتبط با آب، برق و گاز نه‌تنها کاهش نیافته‌اند، بلکه به مرحله‌ای رسیده‌اند که امنیت انرژی و زیرساختی کشور را با تهدیدی جدی مواجه کرده‌اند. این بحران‌ها که ریشه در نبود سرمایه‌گذاری کافی، فرسودگی زیرساخت‌ها و مدیریت نادرست دارند، اکنون به‌صورت مستقیم بر پایداری صنایع و روند توسعه اقتصادی تأثیر گذاشته‌اند. براساس آمارهای منتشرشده، زیان ناشی از بحران انرژی در ایران صرفاً در حوزه قطعی‌های برق در سال ۱۴۰۱ حدود ۵میلیارد دلار، در سال ۱۴۰۲ حدود ۷ میلیارد دلار و در سال ۱۴۰۳ حدود ۱۰ میلیارد دلار برآورد شده است. همچنین میزان خاموشی‌ها نسبت به سال‌های قبل رشد چشمگیری داشته که این خاموشی‌ها ضربه بزرگی به تجهیزات صنعتی، تولید و صادرات وارد کرده است. از طرفی می‌توان گفت که بحران انرژی در ایران یک مشکل چندجانبه‌ای است که با ترکیبی از عوامل، از جمله حکمرانی غلط و اخذ تصمیم‌های اشتباه، عدم جذب سرمایه‌گذاری خارجی، شکست‌های سیاست خارجی و تسلط دولت بر صنایع تحت‌تسلط آنها تشدید شده است. از نوامبر ۲۰۲۴، ایران با شدیدترین بحران‌های انرژی در دهه‌های اخیر، شامل قطع مکرر برق و اختلال در تأمین گاز طبیعی مواجه است. در این رابطه می‌توان گفت که زیرساخت‌های انرژی کشور نامطلوب و خراب است و بسیاری از پالایشگاه‌ها و نیروگاه‌های کشور، کمتر از ظرفیت خود کار می‌کنند. عرضه انرژی ایران در حال حاضر غیرقابل اعتماد شده و خاموشی‌ها و کمبودهای مکرر، بر زندگی روزمره، صنایع و خدمات ضروری تأثیری وافر گذاشته است. با نگاهی جامع به فرآیند محدودیت‌ها و باوجود کمبود مداوم برق، ایران همچنان به صادرات برق ادامه می‌دهد و در چهارماهه اول سال ۲۰۲۳ نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۲، افزایش نزدیک به ۹۲ درصد داشته است. برپایه آرزبایی وزارت نفت که سایت تجارت‌نیوز در فروردین‌ماه ۱۴۰۴ منتشر کرده است، کسری روزانه گاز کشور در زمستان ۱۴۰۴ می‌تواند به حدود ۳۰۰ میلیون مترمکعب برسد. در همین رابطه و باوجود کمبود برق و عدم تعادل انرژی در کشور، می‌توان گفت که از زمستان ۱۴۰۴، ایران با شدیدترین بحران انرژی خود در دهه‌های اخیر، با قطع مکرر برق و اختلال در تأمین گاز طبیعی، رنج می‌برد. در این مسیر، مقامات از تعطیلی گسترده مدارس، دانشگاه‌ها، ادارات دولتی و مراکز خرید در تهران و نیز ۱۷ استان ایران برای صرفه‌جویی در مصرف انرژی خبر داده‌اند. به نیت یادآوری شود که کمبود برق تا تابستان ۲۰۲۴، حدود ۱۴ هزار مگاوات برآورد شده است که رقم قابل توجهی را دربرمی‌گیرد. برآوردهای قبلی وزارت نیرو و مرکز پژوهش‌های مجلس، حاکی از آن بود که ایران برای جلوگیری از کمبود برق باید سالانه حدود ۵ هزار مگاوات (۷ درصد) به تولید برق خود اضافه کند. البته آمارهای رسمی نشان می‌دهند که این هدف در سال‌های اخیر به‌دست نیامده است. در مجموع می‌توان گفت که عدم تعادل انرژی در سال ۲۰۲۴ حدود ۳۰۰ میلیون مترمکعب در روز بوده است. با بیان دیگر، می‌توان گفت که عرضه انرژی در ایران مسیر غیرقابل‌اعتمادی را طی می‌کند و خاموشی‌ها و کمبودهای مکرر برق بر زندگی روزمره، صنایع و خدمات ضروری تأثیر می‌گذارند. در ادامه این تحلیل در مراجع اقتصادی کشور این‌گونه بیان شده است که ایران در دهه اخیر (۲۰۱۵-۲۰۲۵) با عدم تعادل در بازار انرژی خود مواجه بوده است. مصرف برق از سال ۲۰۱۵، حداقل سالانه ۴ تا ۵ درصد افزایش یافته و در سال ۲۰۲۴ به حدود ۲۹۵ تیراوات ساعت رسیده است. بخش مسکونی نیز نزدیک به ۳۳ درصد از مصرف برق را تشکیل می‌دهد و پس از آن بخش صنعت حدود ۳۵ درصد و بخش خدمات نیز در محدوده ۱۸ درصد قرار دارند. مابقی یعنی حدود ۱۴ درصد در صنایع نفت و گاز مصرف می‌شود.

در ادامه این بررسی‌ها و تحلیل‌های جامع جراحی بحران و انرژی برابر با $TOE_{۳.۲}$ (این معیار، مقدار انرژی موجود در یک تن نفت خام را نشان می‌دهد) است. در ضمن توجه داشته باشیم که مصرف سرنانه انرژی در ایران مشابه با میانگین خاورمیانه یا اتحادیه اروپا است و براساس همین آمارها و از سال ۲۰۱۶، گاز طبیعی حدود ۷۰ درصد از کل مصرف انرژی را به خود اختصاص داده که این سهم از سال مذکور به‌طور متوسط و پیوسته معادل ۱۰ درصد افزایش یافته است.

در ادامه این بررسی‌ها و تحلیل‌های جامع جراحی بحران و امنیت انرژی در ایران، می‌توان گفت که کشور ایران هر سال ۷۰ میلیارد مترمکعب گاز به نیروگاه‌ها می‌رساند که تقریباً ۱.۵ برابر کل گاز مصرفی ترکیه است. همان‌گونه که همگان مطلع هستند، ایران در تابستان ۲۰۲۴ با حدود ۱۴ هزار مگاوات کمبود برق مواجه شد. باوجود ظرفیت اسمی بیش از ۹۲ گیگاوات، بسیاری از نیروگاه‌های ایران قدیمی هستند و بخش قابل توجهی از نیروگاه‌های بخار و گاز، بیش از ۳۰ سال عمر دارند. دلیل این سرمایه‌گذاری کم، تحریم‌های اقتصادی ایران و نیز محدودیت‌های مقرراتی و نیز اجرای دولتی است. از طرفی، وزارت نیرو که تنها خریدار برق است، با جلوگیری از تشکیل بازار انرژی، مشوق‌های «بخش خصوصی» را محدود کرده است، بنابراین ایجاد بدهی فزاینده دولت به صاحبان نیروگاه‌های خصوصی، مانع از سرمایه‌گذاری در این بستر فزاینده شده است.

ادامه این یادداشت را سه‌شنبه هفته آینده در همین ستون خواهید خواند.

رد کلیات لایحه بودجه ۱۴۰۵

قرار است مجلس در جلسه علنی امروز (سه‌شنبه ۹ دی) به بررسی کلیات لایحه بودجه ۱۴۰۵ بپردازد. اگر نمایندگان مجلس نیز در جلسه علنی با کلیات لایحه بودجه مخالفت کردند، لایحه بودجه به دولت برای اعمال اصلاحاتی برگردانده می‌شود. در این صورت دولت ۵ روز برای اعمال اصلاحات در لایحه بودجه فرصت دارد و دوباره فرآیند بررسی کلیات بودجه در مجلس طی می‌شود.

به‌گفته وی، تورم‌زایی لایحه، دغدغه معیشتی و کاهش قدرت خرید مردم و نگرانی جدی از عدم تحقق درآمد‌های عمومی، از جمله دلایل مخالفت کمیسیون تلفیق با کلیات بودجه بود. سه‌شنبه دوم دی‌ماه لایحه بودجه ۱۴۰۵ توسط رئیس‌جمهوری به مجلس تقدیم شد و از همان زمان جلسات کمیسیون تلفیق برای بررسی کلیات شروع شد.

سخت‌گویی کمیسیون تلفیق لایحه بودجه ۱۴۰۵ از تصویب نشدن کلیات لایحه بودجه در جلسه این کمیسیون خبر داد. به‌گزارش ایسنا؛ مجتبی یوسفی، سخت‌گویی کمیسیون تلفیق با‌اشاره به جلسه این کمیسیون گفت: در جلسه عصر این کمیسیون، درباره لایحه بودجه ۱۴۰۵ رأی‌گیری شد و کمیسیون با کلیات این لایحه مخالفت کرد.

رئیس مجلس شورای اسلامی:

با دخالت در انتصابات مخالف هستیم

حاضر، هم مسئولیت‌های اجرایی و هم جایگاه‌های سیاسی دارند و باید توجه داشته باشند که انتخابات، به‌ویژه در تهران، هم به‌صورت اکثریتی و هم تناسبی برگزار می‌شود و در آینده نیز همین روند ادامه خواهد داشت.

رئیس مجلس با‌اشاره به تجربه بخشنامه پس از جنگ ۱۲روزه گفت: دولت تصمیمی گرفت که بعداً ما در تطبیق آن اشکالاتی یافتیم و به اصلاح آن پیشنهاد دادیم. شایعه شد که من مانع واگذاری اختیارات شده‌ام، در حالی که من همواره مخالف مانع‌تراشی هستم و حتی مصر به تمرکززدایی هستم. معتقدم بسیاری از اختیارات امروز باید به شوراهای استانداری‌ها واگذار شود، البته باید براساس اصول قانون اساسی و با رعایت چارچوب قانونی باشد.

نگهبان این است که موضوع حداکثری بودن انتخابات رعایت شود؛ به این معنا که نامزد منفرد در هر انتخاباتی باید بتواند به‌صورت قانونی شرکت کند. این رویکرد، کاملاً منطبق با قانون اساسی است.

توسعه نظام انتخاباتی تناسبی

رئیس قوه مقننه افزود: ما نظام انتخاباتی تناسبی را اضافه کردیم که شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام نیز با آن همراهی کردند و ان‌شاءالله در مجلس هم به فضل الهی این مسیر ادامه پیدا خواهد کرد. به‌نظر من، این موضوع یک خلأ بوده که برای افزایش مشارکت، تقویت انسجام اجتماعی و ارتقای فرآیندهای انتخاباتی باید برطرف می‌شد. رئیس مجلس با‌اشاره به ماهیت ترکیبی انتخابات تصریح کرد: تأکید من از این بابت است که جمع

نمایندگان مجلس بهترین و قوی‌ترین مشاوران استانداران و وزرا هستند، چراکه نمایندگان محل رجوع مردم، به‌ویژه در مواجهه با مشکلات آنان، محسوب می‌شوند.

اصرار بر انتصابی خاص، مخل کارآمدی

وی افزود: بارها به همکاران گفته‌ام که در انتصاب وزیر، این حق را ندارید که اصرار کنید حتماً فرد خاصی به‌عنوان استاندار یا فرماندار معرفی شود؛ این حق قانونی ما نیست و نباید چنین کاری انجام دهیم. البته باید توجه داشت که این مسئله به یک عرف تبدیل شده و تنها نمایندگان در این زمینه مراجعه ندارند، بلکه مراجع مختلفی فشار وارد می‌کنند و استانداران از چند مسیر با این مطالبات مواجهند که لازم است به‌سمت اصلاح این روند حرکت کنیم. رئیس مجلس با‌اشاره به نقش نظارتی نمایندگان تصریح کرد: به نمایندگان تأکید کرده‌ام اگر مدیری، فرمانداری، بخشداری یا وزیری در انجام وظایف خود کوتاهی می‌کند، شما مسئول پیگیری هستید. در صورت نیاز به مشورت یا ارائه نظر، می‌توانید پیشنهاد جابه‌جایی بدهید، اما اصرار بر انتصاب افراد خاص، انسجام سازمانی، مدیریت و کارآمدی را زیرسوال می‌برد.

قالیباف خاطرنشان کرد: استانداران و نمایندگان باید با یکدیگر گفت‌وگو کنند و موضوعات را به‌صورت مشترک دنبال کنند. تجربه نشان داده در استان‌هایی که استانداران با همه نمایندگان هماهنگ هستند، امور با سرعت و روانی بیشتری پیش می‌رود. برای حل مشکلات مردم، گاهی لازم است کوتاه بایایم و با گذشت و تعامل، مسیر خدمت‌رسانی را هموار کنیم. وی اظهار کرد: یکی از نگاه‌های شورای محترم

معاون اول رئیس‌جمهور:

بخش خصوصی نباید مسئولیت اجتماعی خود را فراموش کند

اهتمام جدی حاکمیت در پیوند با بخش خصوصی

ذبیح‌الله خدائیان، رئیس سازمان بازرسی کل کشور نیز با‌اشاره به اهتمام جدی حاکمیت در پیوند با بخش خصوصی تأکید کرد: در تمامی سفرهای استانی رئیس قوه قضائیه، جلسات متوعی با فعالان بخش خصوصی برگزار می‌شود که از مهم‌ترین دغدغه‌های آنان، لزوم ثبات در قوانین مقررات، رفع مشکلات سرمایه در گردش واحدهای تولیدی و اعطای تسهیلات به بنگاه‌های اقتصادی و تولیدی است.

بخش خصوصی خواستار تحول در اقتصاد کشور

همچنین امین حسین رحیمی، وزیر دادگستری با‌اشاره به جلسه مشترک سران قوا با بخش خصوصی و تشکیل ۶ کارگروه برای حل مشکلات فعالان و بنگاه‌های اقتصادی و تولیدی افزود: بخش خصوصی خواستار تحول در اقتصاد کشور، با برگزاری جلسات مختلف با بدنه دولت و شنیده شدن نظرات آنان هستند که این جلسه و همچنین تشکیل کمیته نمایندگان معاونان اول ۳ قوه و بخش خصوصی می‌تواند به اتخاذ تصمیمات قاطع و سریع برای حضور و ورود فعالان و کارآفرینان در حل مشکلات ارزی و اقتصادی کنونی کمک شایان توجهی کند.

اقتصادی غیردولتی از دولت حمایت کنند تا دولت در تنگنای اقتصادی تنها نباشد.

نظرخواهی از بخش خصوصی در بررسی بودجه ۱۴۰۵

علی نیکزاد نایب، رئیس مجلس شورای اسلامی نیز در این نشست با‌اشاره به بهره‌گیری از نظرات بخش خصوصی در بررسی لایحه بودجه ۱۴۰۵ در مجلس شورای اسلامی تأکید کرد: برگزاری جلسه در سطح معاونان اول ۳ قوه با نمایندگان بخش خصوصی نشانگر اهمیت حاکمیت برای حضور فعالان اقتصادی و تولیدی در اقتصاد کشور است.

سیاست‌گذاری با نگاه به اکوسیستم داخلی

در ادامه این جلسه رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اعضای مجمع کارآفرینان ایران با اعلام آمادگی کامل برای کمک به دولت چهاردهم و حاکمیت در حل مشکلات اقتصادی، رفع ناترازی‌ها و به‌ویژه نوسانات بازار ارز، به بیان نظرات و پیشنهادات خود برای خروج از تنگنای اقتصادی در شرایط کنونی از جمله معافیت‌های مالیاتی، تشویق برای سرمایه‌گذاری، مبارزه با قاچاق کالا، ثبت‌سفارش و تخصیص ارز به‌موقع برای ترخیص کالا از مبادی گمرکی، مشارکت در برنامه‌ریزی اقتصادی کشور در کنار حاکمیت، اجرای قوانین و مقررات در مبادی گمرکی و اتخاذ تصمیمات با نگاه به اکوسیستم داخلی پرداختند.

سخنان که ناخواسته در مسیر دشمنان قرار می‌گیرد و با تأکید بر اینکه بخش خصوصی و اصناف در جنگ ۱۲روزه به‌خوبی به میدان آمدند، تأکید کرد: حاکمیت راهبرد مشارکت و مسئولیت‌پذیری بخش خصوصی را در دستور کار قرار داده و ذهنیت ما نسبت به تجار و سرمایه‌گذاران مثبت است، اما باید روش‌ها و راهکارهای لازم برای در اختیار گرفتن منابع بخش خصوصی در خدمت کشور بررسی شود تا در چارچوب راهبرد اصلی نظام برای رفع مشکلات معیشتی حرکت کنیم. عارف با تأکید بر اینکه دولت در مقابل بخش خصوصی نیست، ادامه داد: معتقدیم بخش خصوصی باید فعال و سرمایه‌گذاری آنان سودده باشد، اما در عین حال مسئولیت اجتماعی و ملی خود را فراموش نکنند.

وی خاطرنشان کرد: در جلسه مشترک معاونان اول سران قوا و نمایندگان بخش خصوصی سازکارهای تعامل با بخش خصوصی بررسی می‌شود تا در زمان بروز مشکلات چه کمکی می‌توانند به دولت و حاکمیت داشته باشند. معاون اول رئیس‌جمهوری اضافه کرد: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران همواره خود را بخشی از نظام جمهوری اسلامی ایران می‌داند و در شرایط امروز کشور، بخش غیردولتی نباید احساس کند، فاصله‌ای به‌وجود آمده است و در بخش‌های مختلف به دولت و نظام کمک کند. در این جلسه مقرر شد، کمیته‌ای متشکل از نمایندگان معاونان اول قوا به همراه نمایندگان بخش خصوصی در راستای هماهنگی بین دولت و بخش خصوصی و تدوین و اجرای نظرات، راهکارها و سیاست‌های اقتصادی بنگاه‌های تولید و اقتصادی برای حل مشکلات کشور در شرایط کنونی ایجاد شود.

بخش خصوصی، ریشه و بنیان اقتصاد

حجت‌الاسلام خلیلی معاون اول قوه قضائیه نیز با بیان اینکه امروز تلقی حاکمیت از بخش خصوصی مثبت است و بخش خصوصی را ریشه و بنیان اقتصادی کشور می‌دانیم که بدون حمایت از آنان در هیچ کدام از برنامه‌ها و توطئه‌های اقتصادی دشمنان موفق نخواهیم شد، تأکید کرد: در شرایط کنونی یک نسبت جدیدی بین حاکمیت و بخش خصوصی تعریف شده است و امروز باید فعالان

معاون اول رئیس‌جمهور با‌اشاره به تشکیل کمیته‌ای متشکل از نمایندگان معاونان اول ۳ قوه و بخش خصوصی برای اجرای سیاست‌ها و خروج از شرایط کنونی اقتصادی کشور، تصریح کرد: نظام و دولت چهاردهم در شرایط کنونی و خروج از تنگنای اقتصادی بر بخش خصوصی حساب ویژه‌ای باز کرده است.

به‌گزارش ایسنا، محمدرضا عارف در جلسه مشترک معاونان اول سران قوا و نمایندگان بخش خصوصی که با محوریت حل مشکلات فعالان بنگاه‌های اقتصادی و تولیدی به‌منظور حضور جدی آنان در تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های اقتصادی کشور برگزار شد، با تأکید بر اینکه راهبرد کشور و نظام، حضور جدی بخش خصوصی در تمامی عرصه‌ها است، افزود: بخش خصوصی در مقاطع مختلف ظرفیت و توانایی‌های خود را به‌ویژه در جنگ ۱۲روزه نشان داد که باید رابطه بین بخش خصوصی و حاکمیت سیستماتیک شود تا در شرایط خاص بتوانیم از توانایی‌های آنان بهره ببریم. معاون اول رئیس‌جمهور با‌اشاره به اینکه به فروشگاه‌های زنجیره‌ای پیشنهاد داده‌ایم که راهکارهای خود را برای اینکه چگونه در موارد بحرانی به میدان بیایند، به دولت ارائه کنند و از اتاق بازرگانی و مجمع کارآفرینان نیز چنین انتظاری داریم، گفت: دولت چهاردهم در شرایط کنونی و خروج از تنگنای اقتصادی بر روی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، مجمع کارآفرینان ایران و همچنین تمامی بنگاه‌های تولیدی و اقتصادی خرد و کوچک حساب ویژه‌ای باز کرده است تا در جلسات مشترک این چنینی پیشنهادات و راهکارهای بخش خصوصی در حد توصیه نماند و گامی عملی برای حل مشکلات برداشته شود.

دشمنان به دنبال مشکل آفرینی در اقتصاد

عارف با بیان اینکه دشمنان پس از شکست در جبهه نظامی به‌دنبال مشکل آفرینی در بخش اقتصادی و اجتماعی هستند، تصریح کرد: دولت در حل ناترازی‌ها و نوسانات ارزی به‌دنبال اجرای راهکارها و پیشنهادات بخش خصوصی و حضور آنان در تمامی عرصه‌های اقتصادی است.

معاون اول رئیس‌جمهوری با انتقاد از برخی